KAFFÂL-I MERVEZÎ

Horasan'da yetişen Şafiî mezhebi fıkıh âlimlerinin büyüklerinden. İsmi. Abdullah bin Ahmed bin Abdullah el-Mervezî eş-Şâfiî olup, künyesi Ebû Bekr'dir. Kaffâl-ı Mervezî ve Kaffâl-ı Sagîr diye tanınır. Kaffâl-ı kebîr diye bilinen zât, Irak memleketinin üstadı olarak tanındığı gibi, bu da zamanında Horasan'da bulunan âlimlerin İmâmı idi. Kaffâl-ı Mervezî, 327 (m. 939) senesinde Merv'de doğdu. 417 (m. 1026) senesi Zilhicce ayında Sicistan'da vefât etti. Kabri orada tanınmakta ve ziyâret edilmektedir.

İlk zamanlarda kilit yapmakla meşgûl olurdu. Kaffâl; kilit yapan, kilitçi demektir. Kilidi ve anahtarını yapmakta çok mahir

olup, meslek erbâbı arasında çok tanınırdı. Daha sonra fıkıh ilmine yöneldi. Onunla meşgûl oldu. Elinin ayasında ba'zı nasırlar ve benler vardı. Bunun sebebini izah eder ve "Ben gençliğimde demirlerle çok uğraşırdım. Bu nasırlar o zamandan kaldı" derdi. Pekçok zâtlardan ilim öğrendi. Herkesin kendisini tanıyıp hürmet ettiği bir âlim oldu. Ebû Ali es-Sincî, Kâdı Hüseyn bin Muhammed, İmâm-ül-Haremeyn hazretlerinin babası Ebû Muhammed el-Cüveynî ve başka birçok zâtlar kendisinden ilim öğrendiler. Ebû Bekr es-Sem'ânî diyor ki; "Kaffâl-ı Mervezî (radıyallahü anh); fıkıh ilminde, hafızasının kuvvetinde, haram ve şüphelilerden uzak olup dünyâya kıymet vermemekte, zamanında bulunan âlimler arasında bir tane idi."

Fakîh Nasır el-Amrî diyor ki: "Bu zamanda Ebû Bekr-i Kaffâl'dan daha fakîh bir kimse yoktur. O, sanki insan sûretinde bir melektir. Bu zamanda, kimse onun gibi olamaz."

Şafiî mezhebine dâir çok eserler yazdı. Öyle ki, o asırda onun yazdığı gibi eser yazan olmadı. Emten beldesinde çok fıkıh kitapları yazdı ve çok fıkıh âlimi yetiştirdi. Öyle bir âlim idi ki, mezhebine muhalif olanlar dahi kendisine i'tirâz edemezlerdi. Bir zaman muhalif olanlardan bir grup âlim gelerek, onu imtihan etmek ve ilmî yönden mağlûb etmek istediler. Yanına gelip, sohbetinde bir müddet kaldıktan sonra, onun ne büyük bir âlim olduğunu anladılar. Bunun üzerine, onun kitaplarını alıp, memleketlerine döndüler. O kitapları talebelerine, ders kitapları olarak okuttular.

Birgün Kaffâl hazretlerinin yanına bir kimse gelip, "Efendim! Sultânın adamları benim eşeğimi alıp götürdüler. Bana vermiyorlar. Eşeğimin geri verilmesi için size geldim" dedi. Bunu dinleyen Hazreti Kaffâl, "Sen şimdi git Güzel bir abdest al ve ta'dîl-i erkânına dikkat ederek iki rek'ât namaz kıl. Sonra Allahü teâlânın sevgili kullarını vesile ederek duâ et" buyurdu. Gelen kimse bu sözleri orada tekrar etti ve bunları yapmak üzere mescide gitti. Kaffâl-ı Mervezî de sultânın adamlarına haber gönderip, bu zâtın eşeğinin iade edilmesini istedi. Onlar da eşeği geri getirip, mescidin kapısına bağladılar. O kimse namazını kıldı. Allahü teâlâya, evliyâ ve âlimleri vesile ederek duâ etti. Dışarı çıktığında, kapıda bağlı duran eşeği görünce çok şaşırdı ve cenâb-ı Hakka şükretti. Kaffâl hazretlerine, yanındakiler, "Efendim! Böyle yapmanızın hikmetini anlıyamadık. Anlatır mısınız?" diye sordular. O da, "Bu gelen kimse hem ibâdetini yapmazdı, hem de evliyâ hakkındaki i'tikâdı bozuk idi. Şimdi o kimse, eşeğinin gelmesine sebep; namaz kılıp, büyükleri vesile ederek, duâ etmek olduğunu anladı. Böylece hem i'tikâdı düzelmiş oldu, hem de inşâallah ibâdetine devam eder, hem de ni'metlerin sonunda Allahü teâlâya hamdetmeyi öğrendi" buyurdu.

Kaffâl-ı Mervezî hazretlerinin bütün vakti, talebelere ders vermekle geçerdi. Dersten sonra odasına kapanır, uzun zaman ağlar, sonra cenâb-ı Hakka "Yâ Rabbî! râzı olduğun şeylerden bizi mahrûm bırakma" diye yalvarırdı.

Kaffâl-ı Mervezî, Merv şehrinin muhtesibi (zabıta, mâliye ve emniyet işlerine bakan) idi. Bunu çekemiyenler, "Kaffâl, sultânın aleyhinde kötü sözler ediyor" diye, Merv emîrine, o da sultâna şikâyet etti. Sultan Mahmûd, onlara "Bu zât, şimdiye kadar maaşından ayrı olarak hazineden hiç para almış mıdır?" diye sordu. Onlar da, "Almadı" dediler. Sultan, "Giyecek bir şey almış mıdır?" sorusuna da "Hayır! Almadı" cevâbını verdiler. Bunun üzerine Sultan Mahmûd, "Yaptığınız şikâyetler asılsızdır. Bu da'vâdan vazgeçin. Din adamından bize zarar gelmez" buyurdu.

> Kaffâl-ı Mervezî hazretlerinin rivâyet ettiği bir hadîs-i kudsîde Allahü teâlâ buyurdu ki; "Kulum beni nasıl zan ederse, ben onun zan ettiği gibiyim. Beni istediğiniz gibi zan ediniz."
>
> Kaffâl-ı Merv'ezî'nin rivâyet ettiği bir başka hadîs-i şerîfte; "Hiçbir kalb yoktur ki, Allahü tealanın kudret parmakları arasında olmasın. Cenâb-ı Hak istediği zaman o kalbi doğruluk tarafına çevirir, istediği zaman da kötülük tarafına döndürür" buyuruldu. Onun için Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) duâ ederken "Ey kalbleri her an istediği tarafa döndüren Allahım! Benim kalbimi dîninde sabit kıl. Mîzân senin kudretin altındadır. Kıyâmete kadar dilediğin kavmi yüceltir, dilediğini alçaltırsın" buyurdu.

Kaffâl-ı Mervezî hazretleri buyurdu ki; "Akıl baliğ olmayan; bir çocuk, arada sırada namaz kılıyora, onu alıştırmak için, "Kazaya kalmış namazlarını kaza et" denilir. Her ne kadar kaza etmesi farz değilse de, bu, çocuğa mes'ûliyet duygusu verir, namaz kılmaya alıştırır. Baliğ olduktan sonra, ona akıl baliğ olmadan önce kazaya kalan namazları kıl denilmez."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu’cem-ül-müellifîn cild-6, sh. 26

2) Vefeyât-ül-a’yân cild-3, sh. 46

3) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 207

4) Miftâh-üs-se’âde cild-2, sh. 183

5) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-5, sh. 53

KÂSIM BİN MUHAMMED ŞÂŞÎ

Şafiî mezhebinin meşhûr fıkıh âlimlerinden. Künyesi, Ebü’l-Hasen’dir. Doğum târihi bilinmemekte olup, 400 (m. 1010) yıllarında vefât etmiştir. Mâverrâünnehr’de Şaş köyünden olduğu için Şâşî denilmiştir. Babasının da Şafiî mezhebi fıkıh âlimlerinin meşhûrlarından olması, onun küçük yaşta ilim tahsiline başlamasına vesile olmuş ve üstün ilim sahibi âlimlerden ilim öğrenmesine sebep olmuştur. Şam, Irak ve birçok ilim merkezlerine gidip, başta Halîmî olmak üzere birçok âlimden ilim öğrenmiştir. Şafiî mezhebinde fıkıh âlimi olarak yetişmiş ve memleketi Mâverâünnehre dönüp orada Şafiî mezhebini yaymıştır. Vakitlerini ilim öğrenmek, öğretmek ve ibâdetle geçiren Ebü’l-Hasen Şâşî, ilminin çokluğu, hafızasının kuvveti, güzel ahlâkı, tatlı dilli ve güler yüzlü olması ile meşhûr olmuştur. Böyle güzel husûsiyetlerin sahibi olan bu mübârek âlim, insanlara güzel nasihatlerde bulunmuş, bu nasihatlerinde, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını Ehl–i sünnet âlimlerinden ve kitaplarından öğrenmeyenlerin, yanlış yollara sapmaktan kurtulamayacaklarını, yanlış yollara sapanların da ebedî saadete kavuşamayacaklarını bildirmiştir. “Et-Tahrib fî şerh-il-muhtasar-il-müzenî” adlı bir eseri vardır. Bu eser Şafiî mezhebindeki fıkıh mes’elelerine dâir beş temel kitaptan biri olan, “Muhtasâr-ül-müzenî” adlı kitabın şerhidir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-3, sh. 472

2) Mu’cem-ül-müellifîn cild-8, sh. 119

3) Esmâ-ül-müellifîn cild-1, sh. 827

4) Keşf-üz-zünûn cild-1, sh. 466

KUDÛRÎ

Hanefî mezhebi fıkıh âlimlerinin büyüklerinden. İsmi, Ahmed bin Muhammed el-Bağdâdî olup, künyesi Ebü’l-Hüseyn’dir. Kudûrî lakabı ile tanınır. Hangi şeye nisbetle kendisine Kudûrî denildiği kat’î olarak bilinmemekle beraber, Kudûr, Bağdad yakınlarında bir köyün adıdır. Bu zâtın da orada doğmuş olabileceği, oraya nisbetle Kudûrî denildiği tahmin edilmektedir. Ayrıca Kudûr, çömlek ma’nâsına gelen (Kıdr) kelimesinin cem’i olup, kendisi veya nesebinden birisinin bu işi yapmasından dolayı böyle denilmiş de olabileceği rivâyet edilmektedir. Fıkıh âlimlerinin, Eshâb-ı tercih diye tanınan tabakasından olduğu, şeyh-ül-İslâm Ahmed İbni Kemâl paşa hazretleri tarafından bildirilmiştir. 362 (m. 973)’de Bağdad’da doğdu. 428 (m. 1037) senesi Receb ayının beşinci Pazar günü orada vefât etti. Aynı gün, Ebû Half kapısı girişinde bulunan evinin yanına defnolundu. Daha sonra Mensûr caddesinde bulunan bir türbeye naklolundu. Burada medfûn bulunan, Hanefî fıkıh âlimlerinden Ebû Bekr el-Harezmî’nin (radıyallahü anh) yanına nakledildi.

Kudûrî (radıyallahü anh), Hanefî fıkıh âlimlerinin önde gelenlerindendir. İlminin çokluğu, ibâresinin güzelliği, akıcı lisânı ile fıkıh âlimleri arasındaki yeri ve derecesi çok yüksek oldu. Kur’ân-ı kerîmi tilâvet etmesi (okuması) çok hoş ve tatlı idi. Devamlı ibâdet eder ve Kur’ân-ı kerîmi çok okurdu. Ebû Abdullah Muhammed Yahyâ el-Cürcânî’den fıkıh ilmini öğrendi ve hadîs-i şerîf rivâyet etti. Bundan başka Ubeydullah bin Muhammed el-Havşebî ve birçok âlimler ile görüşüp sohbet etti. Kendilerinden ilim öğrendi. Âlimlerden bir çoğuna hocalık etti. Meşhûr Târih-i Bağdâd’ın sahibi olan Ebû Bekr Hatîb-i Bağdadî kendisinden ilim öğrenip, hadîs-i şerîf rivâyet edenler arasındadır. Târih-i Bağdâd’da diyor ki; “Kudûrî (radıyallahü anh) sadûk (çok doğru sözlü) ve sika, (güvenilir) bir zât idi.” Muhtasâr-ı Kudûrî’den başka kıymetli eserler de yazmıştır. Ba’zıları şunlardır: Şerh-i Muhtasâr-ül-Kerhî, et-Tecrid, Kitâb-ün-nikâh.

Kendisinden sonra gelen birçok kimseler Muhtasâr-ı Kudûrî diye tanınan meşhûr fıkıh kitabından istifâde etmişlerdir. Âlim